

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині

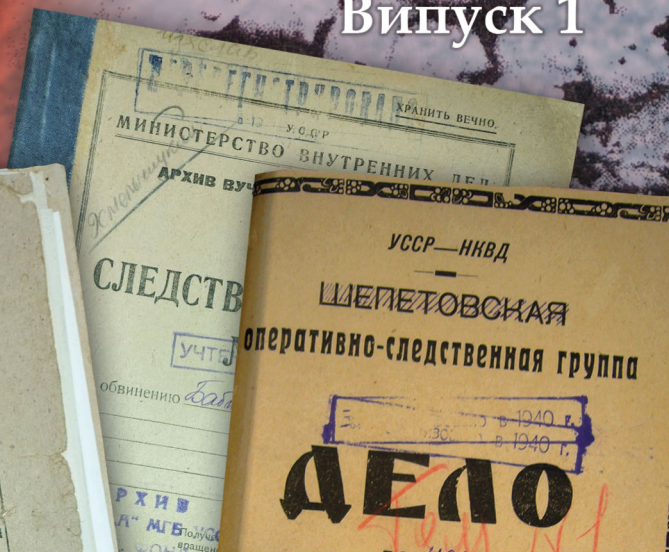
(1920 – 1950-ті рр.)

за матеріалами
архівно-слідчих справ
Хмельницької області

Дослідницький
проект

Випуск 1

**ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині
(1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт**

УДК 316.4.063.7:316.485.26(477.43) «1920/1950»

Рекомендовано до друку вченою радою
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(протокол № 11 від 29 жовтня 2024 р.)

Рецензенти:

Адамський В. Р. – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри суспільних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Скрипник А. Ю. – доктор історичних наук, професор кафедри інклюзивної освіти, реабілітації та гуманітарних наук, НРЗВО Кам'янець-Подільський державний інститут.

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт / [В. Островий (автор ідеї та кер. проєкту, гол. ред.), Н. Година, Т. Куйдан, Х. П'явчук, І. Бондарчук]. Хмельницький: ХГПА, 2024. Випуск 1. 115 с.; іл.

В оформленні обкладинки використано фото архівно-слідчих справ з фондів Державного архіву Хмельницької області; фото-копії кістяків жертв епохи «Великого-терору», що перепоховані у м. Хмельницькому, а також символи репресивних органів які підлягають засудженню. Друкується з освітньою метою.

У виданні студентами Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, гуманітарного факультету, спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія) III та IV року навчання, проаналізовано зміст архівно-слідчих справ на репресованих мешканців Поділля та Південно-Східної Волині у 1920 – 1950-ті рр. з метою надання історико-правової оцінки процесу та результатам слідства антилюдяної комуно-більшовицької карально-репресивної системи ССРСР.

Результати досліджень будуть корисними для підготовки навчально-методичних матеріалів, посібників та розробки навчальних занять у закладах загальної середньої та вищої освіти.

Видання розраховане на науковців, викладачів, вчителів, студентів, архівістів, усіх, хто цікавиться історією масових репресій в УССР.

© УПОРЯДНИКИ: В. Островий,
Н. Година, Т. Куйдан, Х. П'явчук,
І. Бондарчук 2024

© С. Колісник, художнє
оформлення, 2024.

Зміст

Островий В. Дослідницький проєкт кафедри суспільних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.) за матеріалами архівно-слідчих справ бібліотечних фондів та архівних зібрань Хмельницької області.....	6
Година Н. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт.....	25
Бондарчук І. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт.....	28
Куйдан Т. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт.....	32
П'явчук Х. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проєкт.....	34
Година Н. «Контрреволюціонер» Яків Спиридонович ПОЛУКРАВЕЦЬ за матеріалами кримінально-слідчих справ Державного архіву Хмельницької області.....	37
Куйдан Т. Зламані долі: історія репресованого українського селянина Сави Петровича БЕРЕЗНЮКА за матеріалами Державного архіву Хмельницької області.....	55
П'явчук Х. Лука Никифорович КЛИМЧУК у жорнах репресій 1930-х рр. за матеріалами Державного архіву Хмельницької області.....	70
<i>Автори.....</i>	85
<i>Список умовних скорочень.....</i>	88
<i>Глосарій.....</i>	89
<i>Джерела та література.....</i>	94
<i>Іменний покажчик.....</i>	103
<i>Географічний покажчик.....</i>	108
<i>Додатки.....</i>	111
SUMMARY.....	114

Ірина БОНДАРЧУК

**ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР
політичних репресій на Хмельниччині
(1920 – 1950-ті рр.):
Дослідницький проєкт**

На мою думку, проєкт «ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.)» має вагоме значення для історії України та майбутніх поколінь. Загалом цей проєкт – це дослідницька робота, в якій беруть участь викладачі та студенти Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії гуманітарного факультету спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія) з метою викриття злочинів комуністичного режиму проти української нації. Цей проєкт дозволив мені поглибити власні знання з новітньої історії України та побачити справжнє життя пересічних українців в умовах повсякдення.

Загалом, репресії проти українців розпочалися з початком більшовицької окупації Поділля у 1920 р. та встановлення радянської влади. В подальшому терор набуває все більшого розмаху. Суспільство опинилося в стані тотального контролю, підозри, залякування, доносів, голодоморів та інших соціальних експериментів.

Саме робота з кримінальними справами у Державному архіві Хмельницької області показала реалії життя українців за період 1920 – 1950-ті рр. Зрозуміло, що наше знайомство із слідчими справами – це тільки початок, перші кроки, адже є ще дуже багато архівних джерел, які не опрацьовані та не оприлюднені. Наше теперішнє та майбутнє покоління мають дізнатися із подібних досліджень, до яких ми сьогодні залучені, хто істинний ворог для Української державності та для нашої нації в цілому.

За допомогою проєкту я особисто отримала *навички*:

- ✓ працювати з архівно-слідчими справами як історичним джерелом;
- ✓ аналізувати період, в якому були створенні кримінальні справи;
- ✓ працювати з почерком даної епохи;
- ✓ звертати увагу на невеликі, на перший погляд, часто незначні деталі в процесі дослідження;
- ✓ реконструювати та відновлювати біографії репресованих людей;
- ✓ використовувати набуті знання, а головне результати дослідницької роботи в проєкті під час проведення тематичних навчальних занять в закладах загальної середньої освіти (зокрема під час практики);
- ✓ самостійно провадити подібні розвідки в архівах України після завершення навчання.

Саме завдячуючи участі у проєкті, я зацікавилася і, як наслідок, отримала унікальну можливість дослідити невідомі сторінки з історії моєї родини по лінії матері. Я віднайшла в обласному архіві та опрацювала фільтраційну справу мого прадіда, якого під час Другої світової війни було вивезено до Німеччини, де він працював на цегельному заводі в період 1943 – 1945 рр. Моєму прадіду пощастило, що він зміг повернутись додому в Україну неушкодженим. Як виявилось, після прибуття на батьківщину проблеми для мого родича не закінчилися, оскільки він одразу потрапив під «пильний» нагляд советських спецслужб. На нього завели справу, аби виявити та переконатись, що неблагонадійний не був завербований у Німеччині ворогом СРСР. Впродовж наступних п'яти років репресивні органи слідкували за моїм прадідом, що значно ускладнило його життя.

Фактично, мій прадід став жертвою двох тоталітарних режимів водночас, як советського, так і нацистського. Наскільки я зрозуміла, йому ще дуже пощастило не потрапити одразу до ГУЛАГу, як це відбулося з тисячами

українців. Ось ціна відсутності власної Української державності, та, як наслідок, українець став жертвою окупантів.

Місцями архівні джерела, з якими я працювала, досить важко читати і не тільки через насичення аббревіатур, але й через пошкодження паперу, що пройшов випробовування часом. В даному випадку керівник нашого проєкту В. Островий допоміг «розчитати» «проблемні» місця у тексті.

Окрім цього, я мала змогу знайти інформацію ще про чотирьох родичів моїх батьків, яка охоплює період 1930-х – 1940-х рр. Цей проєкт спрямував мене у справі подальших генеалогічних досліджень власного родоводу.

У ході роботи зі слідчими справами мене найбільш вразили та одночасно здивували групові справи, де в списках звинувачених були записані родичі або інші люди, яких або засудили до вищої міри покарання – розстрілу, або заслали в концтабір на десять років без правових на те підстав, причому подальша їх доля, як видно було з матеріалів справ – невідома. В процесі історико-дослідницької роботи вражали також безпідставні, часто вигадані, абсурдні звинувачення з їх цинічними формулюваннями. Охоплює справжній жах, коли починаєш усвідомлювати, що за кожним вирокom стоїть конкретна людина з її особистим всесвітом.

Вважаю, що цей проєкт є надважливим і цінним для сучасності, адже на сьогодні ми живемо в часі, коли українська нація черговий раз потерпає від агресії московського окупанта – спадкоємця сталінського режиму, який прагне її знищити. Для нас та й прийдешніх поколінь цей проєкт наочно демонструє, що буде з громадянами України, якщо ворог переможе – це концентраційні табори, голодомори, депортації, асиміляція та масові репресії. Ця робота сприяє викриттю злочинів антилюдяного радянського режиму. Зрештою, має відбутися другий «Нюрнберг» вже над радянським комуністично-більшовицьким режимом.